

"DE GROEIKERNEN ZIJN DOOD, LEVE DE GROEIKERNEN!"

De heer J.C.J. Lammers
commissaris van de koningin in
Flevoland

De vraagstelling "Is de tijd rijp voor een nieuw groeikernenbeleid?" lijkt eenvoudig met "nee" te kunnen worden afgedaan. Immers, in het kader van de Vierde Nota over de ruimtelijke ordening en met name de Vierde Nota Extra (VINEX) is de actuele verstedelijkings-problematiek grondig geanalyseerd en worden oplossingen aangedragen waarbij de uitvoeringsgerichtheid hoge prioriteit heeft. Het groeikernenbeleid krijgt daarbij nog maar marginale aandacht.

De Vierde Nota bouwt het groeikernenbeleid in grote lijnen nog vóór 1995 af. De Vierde Nota heeft ook een streep gezet door het verstedelijkingsbeleid op basis van 'gebundelde deconcentratie', waarvan het groeikernenbeleid ruim twee decennia lang het paradepaard was. 'Regio op eigen kracht' vervangt de 'wederzijdse dienstverlening'. De nadruk komt met name te liggen op versterking van stedelijke zwaartepunten, met een extra accent op de Randstad. De uitvoeringsgerichtheid wordt vooral gezocht in regionaal verband, waarbij de stadsgewesten aanzienlijke taakstellingen krijgen op het gebied van woningbouw en infrastructuur. De tijd lijkt dus niet rijp voor hernieuwde aandacht voor het groeikernenbeleid.

De Eerste en Tweede Nota over de ruimtelijke ordening in Nederland (respectievelijk 1960 en 1966) staan geheel in het teken van het spreidingsmodel van stedelijke activiteiten, dat gekenmerkt wordt als 'gebundelde deconcentratie'. Uitgangspunt is om de verstedelijkingsdynamiek van de Randstad in samen-

hang met de beoogde economische planning te benutten voor nationale doeleinden. Door het afleiden van de expansieve verstedelijking naar regio's buiten de Randstad kon ook de groei van de Randstad worden beteugeld. De Randstad zou anders verworden tot één stedelijke massa, met daaraan inherent onoplosbare verkeerscongesties en verlies aan identiteit van de historische stedelijke zwaartepunten.

Hoewel in de Vierde Nota de bordjes daadwerkelijk verhangen zijn, spelen de groeikernen 'op beperkte afstand' opnieuw een belangrijke rol, zij het nu ingekaderd binnen de taakstelling van het stadsgewest Amsterdam. Men zou dus kunnen zeggen "De groeikernen zijn dood, leve de groeikernen!". Door de omvangrijke taakstellingen blijken de mogelijkheden in en aan het stedelijk gebied relatief beperkt en komt een belangrijk aandeel van de taakstelling weer bij deze (voormalige) groeikernen. Het aandeel van Almere in de voorgestelde 'uitbreidingslocaties' is bijna 50%.

Echter de inbedding van deze taakstelling in stadsgewestelijke contouren en vooral de verstengeling met doelstellingen inzake bestuurlijke vernieuwing op regionaal niveau werken remmend op de tijdige uitvoering van woningbouwprogramma's. Dit wordt nog verergerd door de beperkte financiële middelen van het Rijk. Een belangrijk deel van de risico's dreigt, ondermeer via de lumpsum-financiering van het Rijk en een regionaal grondbeleid gekoppeld aan stadsgewesten, te worden afgewenteld op gemeenten als Almere met bouwlocaties die nog binnen bepaalde financiële grenzen productie leveren. Ook dit wekt onzekerheid. In de VINEX zijn de remmende factoren

die in de stadsgewesten optreden te veel onderschat. Dit mede door een te sterke anticipatie op de regionalisering. De materie is nu te complex en onduidelijk en met betrekking tot de realisering van de woningbouwtaakstellingen bestuurlijk te weinig flexibel om tot een adequate, tijdige en integrale uitvoering van de taakstellingen te komen.

Tegen de achtergrond van de uitdaging om de nog toenemende woningbouwtaakstelling te verwezenlijken, krijg ik de overtuiging dat het verstandig is om in relatie met het VINEX-beleid bepaalde elementen van het groeikernenbeleid weer nieuw leven in te blazen. Dit temeer omdat de binnen stedelijke regio's op te lossen problemen de grenzen van stadsgewestelijke kaders steeds meer blijken te overschrijden. Zo zal binnen de urbane zone van de Noordvleugel van de Randstad het stadsgewest Amsterdam (altijd) te klein blijken te zijn om de beoogde positie van Amsterdam functioneel te ondersteunen, terwijl binnen dit stadsgewest de voor de onderbouwing van deze positie noodzakelijke woningbouw steeds moeizamer is weg te zetten, zowel wat betreft de beschikbare locaties als de financiële middelen. Ook de in de VINEX gehanteerde nabijheids-bereikbaarheids-criteria vragen op deze gronden een ruimere interpretatie.

Binnen flexibele, op de op te lossen problemen af te stemmen kaders zal een bestuurlijke constructie, zoals destijds in de Stuurgroep Noordelijk Deel Randstad vorm heeft gekregen, mijn inziens goede diensten kunnen bewijzen.